Commissie
Ruimtelijke Kwaliteit

Bezoekadres
Weesperplein 8
Amsterdam

Postbus 1409
1000 BK Amsterdam
crk@amsterdam.nl
www.crk.amsterdam.nl

Commisse Aanwijzing Monumenten

Onderwerp	Adviesaanvraag aanwijzing Sloterplas als gemeentelijk beschermd stadsgezicht
Vergaderdatum	5 juli 2021
Commissie	Annuska Pronkhorst (voorzitter), Jacqueline de Graauw (bouwhistoricus), Freek Schmidt (architectuurhistoricus), Ronald Stenvert (architectuur-/ bouwhistoricus)
Secretarissen	Elles van den Hoek, Dik de Roon
Adviseur(s)	Ellen van Kessel, Jeroen Schilt, Anette van Dijk (Monumenten en Archeologie)

Geachte leden van het College van Burgemeester en Wethouders,

U heeft de subcommissie Aanwijzing Monumenten van de CRK gevraagd advies uit te brengen over de aanwijzing van Sloterplas als gemeentelijk beschermd stadsgezicht.
De commissie hanteert bij de advisering de selectiecriteria voor monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten, zoals vastgesteld in de Erfgoedverordening. Zij beoordeelt of dit gebied voor Amsterdam van belang is vanwege de stedenbouwkundige, architectonische en/of cultuurhistorische waarde. Daarnaast wordt beoordeeld in hoeverre het een gaaf en/of zeldzaam voorbeeld is voor een bepaalde periode of van een bepaalde stedenbouwkundige typering.

De commissie adviseert u de Sloterplas aan te wijzen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht, vanwege de uitgesproken stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde als een zo natuurlijk mogelijk ontworpen plas met parken en als drager van de hele ruimtelijke compositie van de Westelijke Tuinsteden, mede vanwege de sterke samenhang met de eerder aangewezen noordoever.

Stedenbouwkundige waarde
Al in het vroege schetswerk van Cornelis van Eesteren uit 1929 werd duidelijk dat de Sloterplas bij het ontwerp voor de Westelijke Tuinsteden als startpunt werd genomen voor de invulling van het nieuw te ontwikkelen woongebied aan de westzijde van Amsterdam. Dit groene hart, de plas met

zijn oevers, ligt nu dan ook midden in de woonwijken en vormt nog steeds het centrum van een uitgebreid groen netwerk. De vele park- en waterstroken, die de wijken doorsnijden, staan in verbinding met het Sloterpark en met de plas. Ze vormen gezamenlijk een onmisbare kernwaarde van het AUP en zijn het hart van een fijnmazig net van groene structuren in het stedelijke landschap.

Cultuurhistorische waarde
Groen werd in het Algemeen Uitbreidingsplan (1934) voor het eerst als een onmisbare stedelijke voorziening gezien. In nauwe samenhang met de beoogde ruime staduitbreiding met open bebouwing zou het de voornaamste ruimtelijke bouwsteen worden van de naoorlogse uitbreidingswijken. Startpunt voor het ontwerp van de Westelijke Tuinsteden werd het opnieuw uitgraven van de Sloterdijkermeerpolder centraal in dit gebied. Dit werd de Sloterplas en die kreeg een omgeving van groen en robuuste parkzones. De Sloterplas en het omliggende groen werd door de afdeling Stadsontwikkeling zorgvuldig ontworpen als groot volkspark met allerlei recreatievoorzieningen, waaronder een imposant strandbad en diverse watersportvoorzieningen. Park en plas hebben een aantal waardevolle, specifieke kenmerken. De plas zelf heeft een asymmetrische contour, gebaseerd op de oude Sloterdijkermeerpolder, die de beoogde oneindigheid versterkt. De samenhang met de eerder als beschermd stadsgezicht aangewezen noordoever is onlosmakelijk. De oost- en westoever vormen groene oases als parklandschap voor buurtbewoners, terwijl de zuidoever de plas effectief afsluit van de wegenstructuur en de verder naar het zuidwesten gelegen bebouwing van Osdorp. Drie eilanden die horen bij het strandbad en de watersportplaats dragen bij aan het natuurlijke karakter, dat wordt versterkt doordat de bebouwing pas buiten de groenring begint.

Gaafheid en herkenbaarheid
De Sloterplas en het omliggende groen ondergingen slechts beperkte veranderingen, waarvan het jongste strand, aan de westzijde van de noordoever, de meest in het oog springende is. Toch doen die ontwikkelingen nog altijd weinig af aan de overtuigende wijze waarop dit groenblauwe hart van de Westelijke Tuinsteden zich manifesteert als opmerkelijke en indrukwekkende stedenbouwkundige ingreep. Het ontwerp voor de Westelijke Tuinsteden met in het midden deze groen omzoomde Sloterplas was destijds zeer ambitieus en ongeëvenaard. De plas met aangrenzend park markeert daarom een unieke fase in de ontwikkeling van de groenvoorzieningen van Amsterdam en in de opvattingen over stadsontwikkeling in die tijd. In latere decennia is er nooit meer zo systematisch en grootschalig over aanleg van groen nagedacht. Het park herinnert ons onverminderd aan de essentie van de systematische groene stedenbouw in de Wederopbouwperiode.

Aanbevelingen
Tot slot doet de commissie een krachtige aanbeveling om de waterlopen die aansluiten op de Sloterplas mee te nemen in de beschermde status. Die zijn namelijk onlosmakelijk verbonden met de grotere historische groenstructuur van de plas en vormen samen met de oorspronkelijke bruggen cruciale, verbindende elementen in het groen/ waterontwerp in de Tuinsteden van Cor van Eesteren en Jakoba Mulder.

De commissie is zich bewust van het gemeentelijke voornemen om aan de zuidwestoever van de plas de Nieuwe Meervaart te realiseren. Zij merkt daarbij op dat de aanwijzing van een beschermd gezicht nadrukkelijk niet leidt tot een bevriezing van de bestaande situatie. Wel is het van belang dat een ingreep in het beschermde gezicht zich op een positieve manier verhoudt tot de kernwaarde van het beschermde gezicht. Het onlangs ingestelde kwaliteitsteam werkt in navolging van het raadsbesluit aan de ruimtelijke inpassing van de geplande nieuwbouw voor de Nieuwe Meervaart en zal zich hoe dan ook, los van een eventueel aanwijzingsbesluit tot beschermd gezicht, met het stimuleren en toetsen van de ontwerpkwaliteit voor het nieuwe cultuurgebouw baseren op de kernwaarden van Sloterplas en op het grote belang van een publiek toegankelijke, hoogwaardige oever.

Amsterdam, 16 juli 2021
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Eric Luiten, voorzitter

Cc Monumenten en Archeologie